

Kies 4

Leerwerkboek burgerschap

MENNO BEEKHUIZEN • PETRI BENSCHOP
HANNEKE SCHOTTERT • SANDER HEEBELS

uitgeverij
~deviant

Inhoudsopgave

Verantwoording van de methode	4		
Thema 1 De multiculturele samenleving		Thema 4 Aan het werk	
Startopdracht	8	Startopdracht	158
Hoofdstuk 1 Cultuur en religie	10	Hoofdstuk 1 Werk	160
Hoofdstuk 2 Immigratie en integratie	20	Hoofdstuk 2 Solliciteren	169
Hoofdstuk 3 Grondrechten	32	Hoofdstuk 3 Rechten op het werk	179
Hoofdstuk 4 Discriminatie	42	Hoofdstuk 4 Arbeidsomstandigheden	189
Samenvatting	53	Samenvatting	198
Begrippen	54	Begrippen	199
Eindopdracht	56	Eindopdracht	200
Thema 2 Verkiezingen		Thema 5 Media en consumeren	
Startopdracht	58	Startopdracht	202
Hoofdstuk 1 Democratie	60	Hoofdstuk 1 Massamedia	204
Hoofdstuk 2 Stemmen	70	Hoofdstuk 2 Beeldvorming	215
Hoofdstuk 3 Na de verkiezingen	81	Hoofdstuk 3 Kritisch consumeren	226
Hoofdstuk 4 Politiek aan het werk	91	Hoofdstuk 4 Omgaan met geld	235
Samenvatting	102	Samenvatting	245
Begrippen	103	Begrippen	246
Eindopdracht	105	Eindopdracht	248
Thema 3 Gedrag en veiligheid		Thema 6 Wereldburgerschap	
Startopdracht	108	Startopdracht	250
Hoofdstuk 1 Identiteit en leefstijl	110	Hoofdstuk 1 Globalisering	252
Hoofdstuk 2 Gedrag	122	Hoofdstuk 2 Internationale samenwerking	264
Hoofdstuk 3 Veiligheid	132	Hoofdstuk 3 Mensenrechten	273
Hoofdstuk 4 Criminaliteit en straf	143	Hoofdstuk 4 Arm en rijk	283
Samenvatting	154	Samenvatting	293
Begrippen	155	Begrippen	294
Eindopdracht	156	Eindopdracht	296
Referentietabel dimensies	298		
Register	300		
Bronvermelding afbeeldingen	302		

2015 Eerste druk, eerste oplage

Met medewerking van:
Anne-Marie Brunen
Marieke Jonker

Vormgeving en opmaak: PPMP Prepress, www.pmp.nl
Tekening omslag: Mirjam Vissers, www.mirjamvissers.nl
Tekeningen binnenwerk: Ymke Pas, www.ymkes-infographics.nl,
Thomas Boerboom, info@thomasboerboom.nl, Kenny Rubenis, www.datingforgeeks.nl.

Uitgeverij Deviant
Krommestraat 70
3811 CD Amersfoort
t: 033-4650831
e: info@uitgeverij-deviant.nl
i: www.uitgeverij-deviant.nl

© 2014 Uitgeverij Deviant, Amersfoort

Het is niet toegestaan dit werk, of delen daarvan, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever te kopiëren. Onrechtmatig kopiëren is een vorm van diefstal. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van art. 16b en 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht, Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp. Voor het overnemen van een of enkele gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers of andere compilatiewerken dient men zich tot de uitgever te wenden.

Ondanks alle inspanningen is het de uitgever misschien niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen. Als u denkt rechthebbende te zijn, neemt u dan contact op met de uitgever.

Uitgeverij Deviant ontwikkelt en produceert al haar boeken in Nederland. De boeken worden gedrukt op papier met het FSC-keurmerk.

Startopdracht

Dit thema gaat over de multiculturele samenleving. De Nederlandse samenleving bestaat uit verschillende culturen en wordt daarom een multiculturele samenleving genoemd. In dit thema leer je meer over cultuur en religie in Nederland. Ook komen integratie, grondrechten en discriminatie aan bod.

- Bespreek de afbeelding op de volgende pagina in de klas.
- Benoem met de klas vijf dingen op de afbeelding die met de multiculturele samenleving te maken hebben.
- Schrijf de dingen die jullie hebben gevonden op in je leerwerkboek en leg uit wat ze met de multiculturele samenleving te maken hebben.

1: _____

2: _____

3: _____

4: _____

5: _____

Cultuur en religie

Cultuur

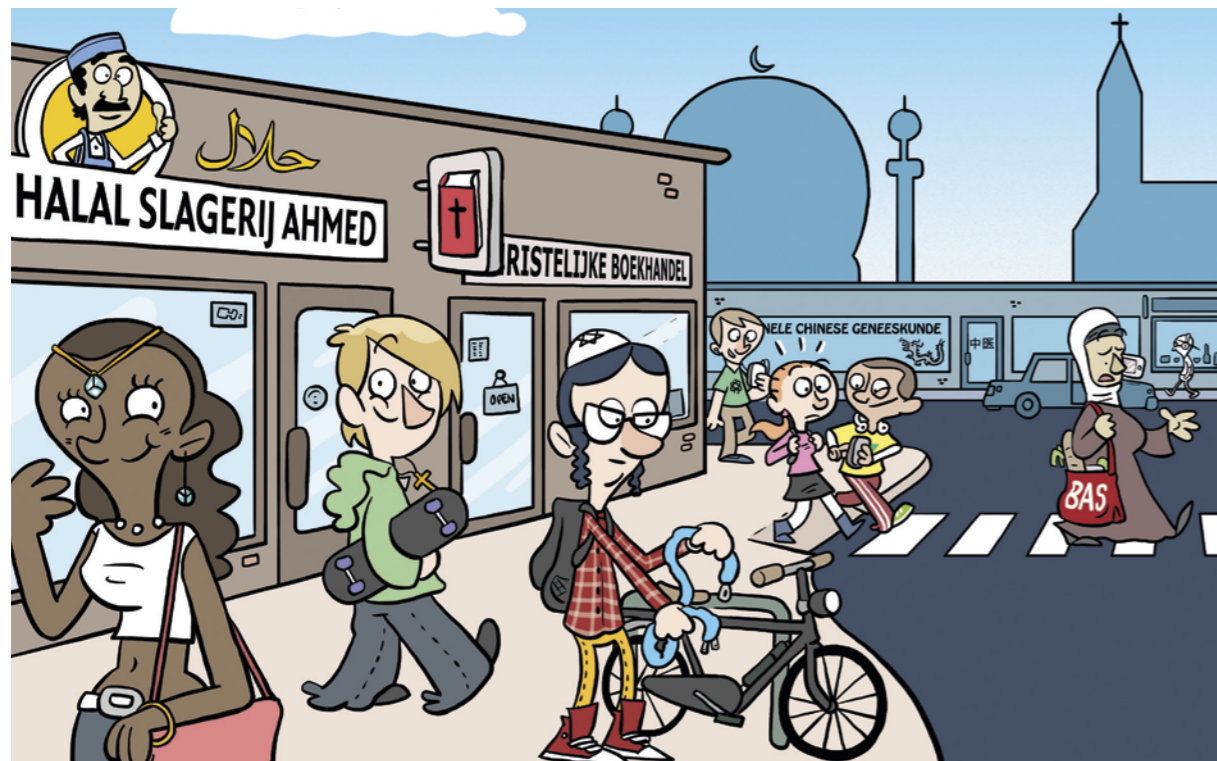
In Nederland leven heel verschillende mensen. Dit merk je als je rondkijkt in je klas, in de bus of in een winkelstraat. Je ziet dan bijvoorbeeld verschillen in kledingstijl en huidskleur.

Naast verschillen zijn er ook veel overeenkomsten tussen mensen. Mensen delen bepaalde kenmerken, opvattingen en gewoonten met elkaar. Ze hebben dan een gemeenschappelijke cultuur. Een **cultuur** is het geheel aan kenmerken, opvattingen en gewoonten waaraan je een bepaalde groep mensen herkent.

Een cultuur is vaak verbonden met afkomst. In Nederland wonen bijvoorbeeld veel mensen van Turkse afkomst. Veel Turkse Nederlanders voelen zich zowel met de Nederlandse als met de Turkse cultuur verbonden.

De multiculturele samenleving

In Nederland leven mensen uit verschillende culturen en met verschillende afkomsten met elkaar samen. Er wonen bijvoorbeeld mensen met een Surinaamse, Poolse of Marokkaanse afkomst. Deze verschillende culturen zie je ook terug in het straatbeeld. Je kunt in restaurants in Nederland bijvoorbeeld Surinaamse roti, Italiaanse pizza en Marokkaanse couscous eten. Omdat in Nederland mensen uit verschillende culturen samenleven, wordt de Nederlandse samenleving ook wel een **multiculturele samenleving** genoemd.

In Nederland leven mensen uit allerlei verschillende culturen met elkaar samen.

Opdracht 1

Je maakt deze opdracht samen met een klasgenoot.

a. Kruis aan welke culturen bij jullie op school voorkomen.

☐ Nederlandse cultuur	☐ Belgische cultuur
☐ Marokkaanse cultuur	☐ Antilliaanse cultuur
☐ Turkse cultuur	☐ Italiaanse cultuur
☐ Surinaamse cultuur	☐ Duitse cultuur
☐ Poolse cultuur	☐ Indonesische cultuur

Anders, namelijk: _____

b. Welke culturele feestdagen worden op jullie school gevierd?

c. Kleden mensen op jullie school zich naar hun cultuur?

Leg jullie antwoord uit.

d. Kun je in jullie schoolkantine eten uit verschillende culturen kopen?

Leg jullie antwoord uit.

e. Lees de uitspraak.

“Onze school is een multiculturele samenleving in het klein.”

f. Leg uit of jullie het met de uitspraak eens zijn.

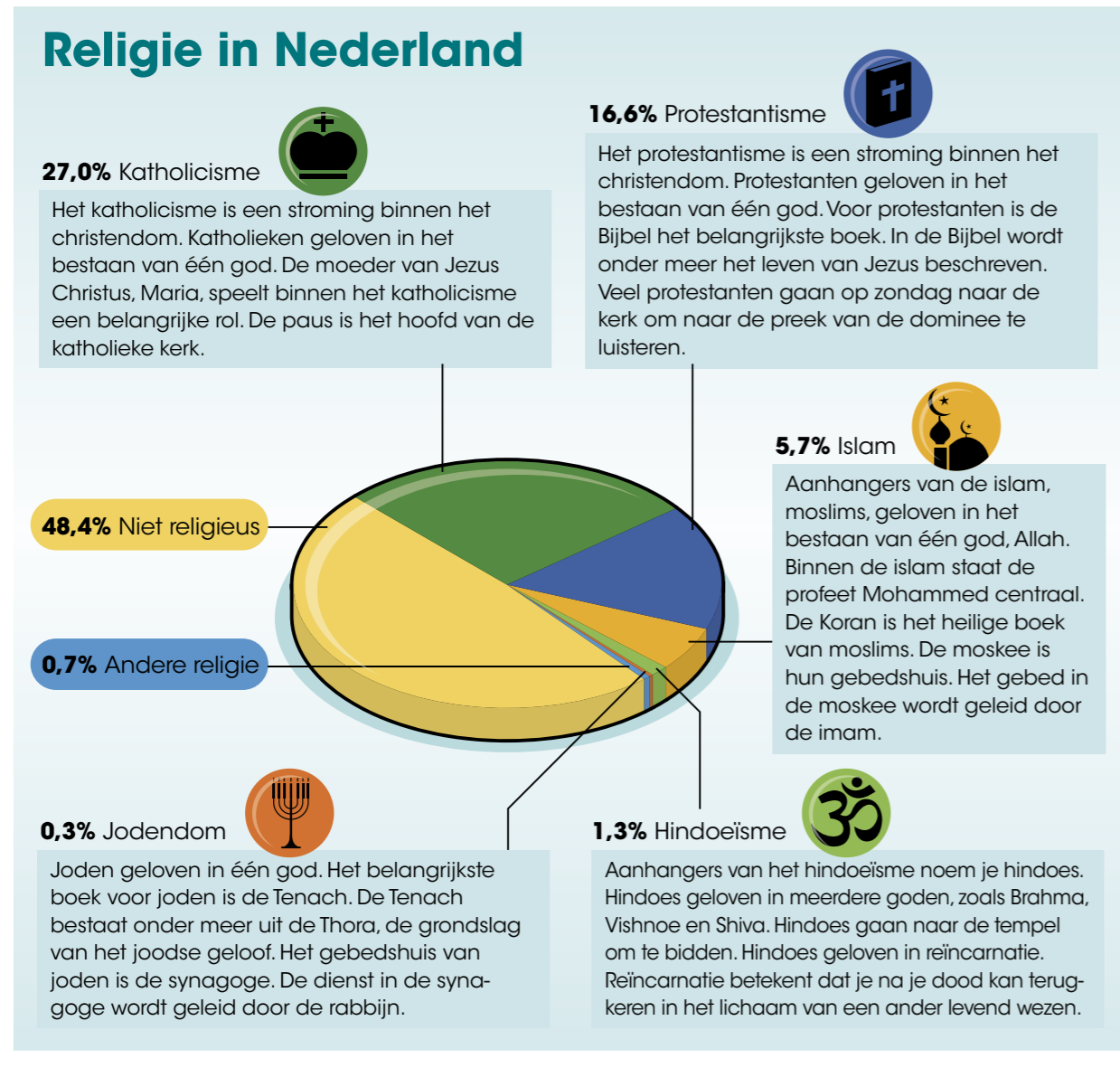
Religie

Binnen een cultuur kan religie een belangrijke rol spelen. Een **religie** is een geloof waarbij meestal een hogere macht of een god centraal staat. De islam, het jodendom en het christendom zijn voorbeelden van religies.

In een religie spelen waarden en normen vaak een belangrijke rol. Mensen die een bepaalde religie aanhangen, proberen naar de normen en waarden van die religie te leven. In het christendom is naastenliefde bijvoorbeeld een belangrijke waarde. Veel christenen houden zich daarom aan de norm om geld aan goede doelen te geven en vrijwilligerswerk te doen.

Godsdienstvrijheid

In Nederland ben je vrij om te kiezen welke religie je aanhangt. Je bent ook vrij om ervoor te kiezen geen religie aan te hangen. De vrijheid om zelf je religie te kiezen en daarnaar te leven, wordt de **godsdienstvrijheid** genoemd. Dankzij de godsdienstvrijheid mogen mensen uitkomen voor hun geloof. Dit zie je terug in de samenleving, bijvoorbeeld doordat mensen zich kleden naar de voorschriften van hun geloof.

Opdracht 3

Je maakt deze opdracht met de klas.

- a. Maak met de klas een woordweb over religie. Neem het woordweb over in je leerwerkboek.

- b. Bekijk de tabel. Ga met de klas per religie na hoeveel klasgenoten die religie aanhangen. Vul dit in de tabel in.

Religie	Aantal klasgenoten
Katholiek	
Protestants	
Moslim	
Hindoe	
Joods	
Andere religie	
Niet religieus	

c. Bespreek de uitspraken.

Ga met de klas per uitspraak na hoeveel klasgenoten het met de uitspraak eens zijn en hoeveel klasgenoten het met de uitspraak oneens zijn.

Vul dit in de tabel in.

Uitspraak	Eens	Oneens
Islamitische feestdagen, zoals het Suikerfeest, moeten vrije dagen worden.		
Het moet op scholen verboden worden om religieuze symbolen, zoals hoofddoekjes of keppeltjes, te dragen.		
Op alle middelbare scholen moet godsdienstles worden gegeven.		
Grappen maken over iemands geloof moet verboden worden.		

d. Wat valt jou op aan je antwoorden in de tabellen?

Schrijf twee dingen op.

a. Hoe blijkt uit de tekst dat normen en waarden van verschillende culturen kunnen botsen?

b. Wat heeft de tekst met godsdienstvrijheid te maken?

c. Vind jij dat onverdoofd slachten verboden moet worden?

Leg je antwoord uit.

d. Lees de uitspraak.

“Religie heeft te veel invloed op de Nederlandse samenleving.”

e. Geef een argument voor de uitspraak.

f. Geef een argument tegen de uitspraak.

Opdracht 4

Lees de tekst.

Botsende waarden in de multiculturele samenleving

De normen en waarden van een cultuur kunnen botsen met de normen en waarden van een andere cultuur. Van zo'n botsing is bijvoorbeeld sprake in de discussie over het onverdoofd ritueel slachten van dieren.

Het is in Nederland verplicht om dieren te verdoven voordat ze worden geslacht. De enige uitzondering hierop is de joodse en de islamitische slacht. Volgens de joodse en islamitische tradities mogen dieren namelijk niet worden verdoofd als ze worden geslacht. De regels van het islamitische en het joodse geloof schrijven voor dat de dieren volledig bij bewustzijn moeten zijn.

Sommige Nederlanders vinden het onverdoofd slachten van dieren barbaars en niet diervriendelijk. Ze willen een verbod op onverdoofd slachten.

Samenvatting

Hoofdstuk 1 Identiteit en leefstijl

Iedereen heeft een eigen identiteit. Je identiteit is het geheel van eigenschappen dat jou tot een uniek persoon maakt. Je identiteit bestaat uit aangeleerde en erfelijke eigenschappen. Ook je leefstijl is een onderdeel van je identiteit. Je leefstijl bestaat uit alle keuzes die je maakt over de manier waarop je leeft. Je leefstijl kan invloed hebben op je lichamelijke gezondheid en op je geestelijke gezondheid. Mensen die zich langere tijd heel somber voelen, kunnen last hebben van een psychisch probleem. Een psychisch probleem is een probleem dat met je geestelijke gezondheid te maken heeft.

Hoofdstuk 2 Gedrag

In veel situaties gelden regels over hoe je je hoort te gedragen in de omgang met anderen. Dit noem je fatsoensnormen. Als iemand zich niks aantrekt van de fatsoensnormen vertoont die persoon asociaal gedrag. De manier waarop mensen zich gedragen, kan veel invloed hebben op anderen. Dit merk je bijvoorbeeld als iemand gepest wordt. Pesten is vaak een vorm van groepsgedrag. In sommige situaties is het handig om assertief te zijn. Assertief gedrag is gedrag waarbij je voor jezelf opkomt en je grenzen aangeeft.

Hoofdstuk 3 Veiligheid

Hoe veilig jij je in een bepaalde situatie voelt, heeft vaak te maken met het gedrag van mensen om je heen. Als mensen zich agressief gedragen of geweld gebruiken, kun je je onveilig voelen. Daarnaast kost geweld de samenleving veel geld. Er worden allerlei maatregelen genomen om geweld te voorkomen en de veiligheid te verbeteren. Sommige veiligheidsmaatregelen kunnen een inbreuk vormen op je privacy, het recht om dingen voor jezelf te houden.

Hoofdstuk 4 Criminaliteit en straf

In Nederland zijn er wetten en regels waaraan iedereen zich moet houden. Als iemand de wetten en regels op ernstige wijze overtreedt, vertoont die persoon crimineel gedrag. Een belangrijke taak van de overheid is het terugdringen van criminaliteit. Door middel van preventie wordt geprobeerd om te voorkomen dat misdrijven worden gepleegd. Ook wordt geprobeerd om criminaliteit terug te dringen door daders te straffen. De soort straf en de hoogte van de straf die iemand krijgt, wordt bepaald door de rechter. Een rechtszaak waarbij een verdachte terecht staat vanwege een misdrijf, wordt een strafzaak genoemd. Iedereen in Nederland heeft recht op een eerlijke rechtszaak. Dit houdt onder meer in dat een rechter een uitspraak doet op basis van de wet.

Begrippen

Aangeleerde eigenschap	Een eigenschap die je tijdens je leven krijgt aangeleerd.
Asociaal gedrag	Gedrag waarbij je weinig of geen rekening houdt met de mensen om je heen.
Assertief gedrag	Gedrag waarbij je voor jezelf opkomt en je grenzen aangeeft.
Crimineel gedrag	Gedrag waarbij iemand wetten en regels op een ernstige manier overtreedt.
Erfelijke eigenschap	Een eigenschap die al vaststaat bij je geboorte.
Fatsoensnorm	Een regel over hoe je je hoort te gedragen in een bepaalde situatie.
Groepsdruk	Het bij jou aandringen van een groep mensen om bepaald gedrag te vertonen.
Groepsgedrag	Gedrag dat mensen in een groep vertonen.
Huiselijk geweld	Geweld in je directe omgeving, bijvoorbeeld in je familie.
Identiteit	Het geheel aan eigenschappen dat jou tot een uniek persoon maakt.
Leefstijl	Het geheel aan keuzes dat je maakt over de manier waarop je leeft.
Misdrijf	Een zware overtreding.
Pesten	Iemand voor langere tijd op een vervelende manier behandelen.
Preventie	Maatregelen nemen om te proberen iets te voorkomen, bijvoorbeeld het plegen van een misdrijf.
Psychisch probleem	Een gezondheidsprobleem dat met je geest te maken heeft.
Recht op privacy	Het recht om dingen voor jezelf te houden.
Rechter	De persoon die tijdens een rechtszaak bepaalt of iemand de wet heeft overtreden en hoe hoog de straf is die de verdachte krijgt.
Strafblad	Een document waarin staat dat je de wet hebt overtreden.
Strafzaak	Een rechtszaak waarbij een verdachte terechtstaat vanwege een misdrijf.

Eindopdracht

Je gaat een **plan** maken om de veiligheid in je wijk te verbeteren. Je kunt bijvoorbeeld veiligheidsmaatregelen bedenken om asociaal en agressief gedrag te voorkomen, maar je kunt ook een voorstel doen om de verkeersveiligheid te verbeteren. Houd bij het maken van je plan ook rekening met mogelijke nadelen van de veiligheidsmaatregelen. Illustreer je plan met passend beeldmateriaal, zoals foto's, een kaart van de wijk, of videobeelden.

Aandachtspunten

Maak in je plan duidelijk:

- in welke gemeente en welke wijk je de veiligheid gaat aanpakken;
- hoe veilig deze wijk momenteel is;
- welke onveilige situaties in de wijk jij wilt aanpakken;
- waarom deze situaties volgens jou onveilig zijn;
- welke veiligheidsmaatregelen je geschikt vindt om de wijk veiliger te maken en waarom je dat vindt.

Vorm

Kies in overleg met je docent de vorm waarin je het plan maakt:

- een presentatie;
- een filmpje;
- een werkstuk.

Download via **Studiemeter.nl** het formulier dat bij de vorm van je plan hoort.